

Objavovanie a opravovanie chýb

Stanislav Palúch

Fakulta riadenia a informatiky, Žilinská univerzita

23. apríla 2021

Definícia

Guľa $G_t(\mathbf{c})$ o strede $\mathbf{c} \in A^n$ a polomere t je množina

$$G_t(\mathbf{c}) = \{\mathbf{x} \mid \mathbf{x} \in A^n, d(\mathbf{x}, \mathbf{c}) \leq t\}.$$

Guľa $G_t(\mathbf{c})$ je množina všetkých takých slov, ktoré vznikli zo slova \mathbf{c} nanajvýš t jednoduchými chybami.

- Samotné slovo \mathbf{c} je tiež prvkom gule $G_t(\mathbf{c})$ a prispieva k počtu jej prvkov číslom $1 = \binom{n}{0} \cdot (r-1)^0$,
- $\binom{n}{1} \cdot (r-1)$ – počet slov, ktoré sa líšia od $\mathbf{c} \in A^n$ práve na jednom mieste,
- $\binom{n}{2} \cdot (r-1)^2$ – počet slov, ktoré majú od slova \mathbf{c} vzdialenosť práve 2
-
- $\binom{n}{i} \cdot (r-1)^i$ – počet slov, ktoré majú vzdialenosť od slova \mathbf{c} rovnú i

Počet slov v $G_t(\mathbf{c})$ je teda

$$|G_t(\mathbf{c})| = \sum_{i=0}^t \binom{n}{i} \cdot (r-1)^i . \quad (1)$$

Počet prvkov gule $G_t(\mathbf{c})$ nezávisí na tom, aké slovo \mathbf{c} sme vybrali za jej stred – všetky gule o rovnakom polomere t majú rovnakú mohutnosť (1).

Definícia

Hovoríme, že kód \mathcal{K} **opravuje t jednoduchých chýb**, ak pre slovo \mathbf{y} , ktoré vzniklo z niektorého kódového slova nanajvýš t jednoduchými chybami, existuje **jediné** slovo \mathbf{x} také, že $d(\mathbf{x}, \mathbf{y}) \leq t$.

Ak $\mathbf{b} \in G_t(\mathbf{c}_1) \cap G_t(\mathbf{c}_2)$, potom slovo \mathbf{b} mohlo vzniknúť nanajvýš t jednoduchými chybami z oboch slov $\mathbf{c}_1, \mathbf{c}_2$.

Ak má teda kód \mathcal{K} opravovať t chýb, musí byť pre ľubovoľnú dvojicu $\mathbf{c}_1, \mathbf{c}_2$ rôznych kódových slov

$$G_t(\mathbf{c}_1) \cap G_t(\mathbf{c}_2) = \emptyset . \quad (2)$$

Naopak. Ak pre ľubovoľnú dvojicu rôznych kódových slov kódu \mathcal{K} platí (2), potom kód \mathcal{K} opravuje t chýb.

Všeobecná teória samoopravných kódov

- Predpokladajme, že kód $\mathcal{K} \subseteq A^n$ opravuje t jednoduchých chýb. Keďže $|A^n| = r^n$, pre počet kódových slov $|\mathcal{K}|$ vzhľadom na (1) a (2) platí

$$\sum_{i=0}^t \binom{n}{i} \cdot (r-1)^i \cdot |\mathcal{K}| \leq r^n . \quad (3)$$

Definícia

Hovoríme, že kód $\mathcal{K} \subseteq A^n$ je t -perfektný kód, ak

$$\forall \mathbf{a}, \mathbf{b} \in \mathcal{K}, \quad \mathbf{a} \neq \mathbf{b} \quad G_t(\mathbf{a}) \cap G_t(\mathbf{b}) = \emptyset ,$$
$$\bigcup_{\mathbf{a} \in \mathcal{K}} G_t(\mathbf{a}) = A^n .$$

Veta

Kód \mathcal{K} opravuje t -násobné chyby práve vtedy, keď

$$\Delta(\mathcal{K}) \geq 2t + 1 , \quad (4)$$

kde $\Delta(\mathcal{K})$ je minimálna vzdialenosť kódu \mathcal{K} .

Príklad

Majme abecedu $A = \{a_1, a_2, \dots, a_r\}$.

Opakovací kód dĺžky k je blokový kód, ktorého kódové slová pozostávajú z k rovnakých znakov, t. j.

$$\mathcal{K} = \{a_1 a_1 \dots a_1, a_2 a_2 \dots a_2, \dots, a_r a_r \dots a_r\}.$$

Minimálna vzdialenosť opakovacieho kódu dĺžky k je $\Delta\mathcal{K} = k$ a takýto kód opravuje t -násobné chyby pre $t < k/2$.

Špeciálne pre $r = 2$ (t. j. pre binárnu abecedu A) a k nepárne, t. j. $k = 2t + 1$ je opakovací kód t -perfektný.

Príklad

Kód s kontrolou parity má minimálnu vzdialenosť 2, a preto neopravuje ani jednu jednoduchú chybu.

Príklad

Kód dvojrozmernej kontroly parity.

101		0	← kontrola parity riadku
000		0	
001		1	
010		1	
111		1	
111		1	
000		0	
<hr/>			
kontroly parity stĺpcov → 110		0	← celková kontrola parity

Definícia

Dekódovanie kódu \mathcal{K} je ľubovoľné zobrazenie δ , ktorého obor hodnôt je \mathcal{K} , ktorého definičný obor $\mathcal{D}(\delta)$ je podmnožinou množiny A^n všetkých slov dĺžky n a obsahuje \mathcal{K} a pre ľubovoľné $\mathbf{a} \in \mathcal{K}$ je $\delta(\mathbf{a}) = \mathbf{a}$.

$$\mathcal{K} \subset \mathcal{D}(\delta) \subseteq A^n, \quad \delta : \mathcal{D}(\delta) \rightarrow \mathcal{K}, \quad \forall \mathbf{a} \in \mathcal{K} \quad \delta(\mathbf{a}) = \mathbf{a}.$$

Ak $\mathcal{D}(\delta) = A^n$, hovoríme, že dekodovanie δ je **úplné**, inak hovoríme, že dekodovanie δ je **čiasťočné**.

Definícia

Nech $\mathcal{K} \subseteq A^n$ je blokový kód dĺžky n . Hovoríme, že **kód \mathcal{K} má k informačných a $n - k$ kontrolných znakov**, ak existuje vzájomne jednoznačné zobrazenie $\phi : A^k \leftrightarrow \mathcal{K}$. Zobrazenie ϕ nazveme **kódovanie informačných znakov**.

Príklad

Opakovací kód dĺžky 5 s abecedou $A = \{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$ má jeden informačný znak a 4 znaky kontrolné, pretože zobrazenie ϕ definované

$$\begin{array}{llllll} \phi(0) = 00000 & \phi(1) = 11111 & \phi(2) = 22222 & \phi(3) = 33333 & \phi(4) = 44444 \\ \phi(5) = 55555 & \phi(6) = 66666 & \phi(7) = 77777 & \phi(8) = 88888 & \phi(9) = 99999 \end{array}$$

je vzájomne jednoznačné zobrazenie $\phi : A^1 \leftrightarrow \mathcal{K}$.

Príklad

Zdvojovací kód dĺžky $2n$ má n informačných a n kontrolných znakov. Kódovanie informačných znakov $\phi : A^n \leftrightarrow \mathcal{K}$ definujeme predpisom

$$\phi(a_1 a_2 \dots a_n) = a_1 a_1 a_2 a_2 \dots a_n a_n.$$

Príklad

Kód dva z piatich vôbec nemá oddelené informačné a kontrolné znaky. Počet kódových slov tohoto kódu je 10 – nie je mocninou čísla 2, a preto nemôže existovať vzájomne jednoznačné zobrazenie množiny $\{0, 1\}$ na množinu kódových slov mohutnosti 10.

Definícia

Blokový kód \mathcal{K} je **systematický**, ak pre každé slovo $a_1 a_2 \dots a_k \in A^k$ existuje práve jedno kódové slovo $\mathbf{a} \in \mathcal{K}$ také, že

$$\mathbf{a} = a_1 a_2 \dots a_k, a_{k+1} \dots a_n .$$

Príklad

Opakovací kód je systematický s $k = 1$.

Binárny kód s kontrolou parity dĺžky 8 je systematický s $k = 7$.

Kód medzinárodného čísla vozňa je systematický s $k = 11$.

Príklad

Zdvojovací kód s dĺžkou $2n$ väčšou ako 2 nie je systematický.

Veta

Nech \mathcal{K} je systematický kód s k informačnými a $n - k$ kontrolnými znakmi. Potom pre minimálnu vzdialenosť $\Delta\mathcal{K}$ platí

$$\Delta\mathcal{K} \leq n - k + 1 . \quad (5)$$

Dôkaz.

Zvoľme dve slová $\mathbf{a} = a_1 a_2 \dots a_{k-1} a_k \in A^k$, $\bar{\mathbf{a}} = a_1 a_2 \dots a_{k-1} \bar{a}_k \in A^k$ líšiacie sa len v poslednom k -tom znaku.

Pretože kód \mathcal{K} je systematický, ku každému z takýchto slov existuje práve jedno slovo \mathbf{b} resp. $\bar{\mathbf{b}}$ kódu \mathcal{K} , také, že \mathbf{a} je prefixom \mathbf{b} , resp. $\bar{\mathbf{a}}$ je prefixom $\bar{\mathbf{b}}$:

$$\mathbf{b} = a_1 a_2 \dots a_{k-1} a_k a_{k+1} \dots a_n ,$$

$$\bar{\mathbf{b}} = a_1 a_2 \dots a_{k-1} \bar{a}_k \bar{a}_{k+1} \dots \bar{a}_n .$$

Keďže sa slová \mathbf{b} , $\bar{\mathbf{b}}$ zhodujú na $k - 1$ miestach môžu sa nezhodovať najviac na $n - (k - 1) = n - k + 1$ miestach.

Je $d(\mathbf{b}, \bar{\mathbf{b}}) \leq n - k + 1$ a teda $\Delta\mathcal{K} \leq n - k + 1$. □

Dôsledok. Kód \mathcal{K} s k informačnými a $n - k$ kontrolnými znakmi môže opravovať najviac $\left\lfloor \frac{n - k}{2} \right\rfloor$ chýb (kde $\lfloor x \rfloor$ je celá časť čísla x).

Príklad

Pre zdvojovací kód dĺžky $n = 2t$ je $k = t$, $n - k = t$, ale minimálna vzdialenosť tohoto kódu je 2, čo je pre veľké t hlboko pod odhadom (5), ktorý pre náš prípad dáva $\Delta\mathcal{K} \leq 2t - t + 1 = t + 1$.

Definícia

Nech \mathcal{K} je kód s k informačnými a $n - k$ kontrolnými znakmi. Pomer

$$R = \frac{k}{n} \tag{6}$$

nazveme **informačný pomer**.

Pri navrhovaní samoopravných kódov sa snažíme zabezpečiť sa proti čo najväčšiemu počtu chýb, čo vedie k zvyšovaniu počtu kontrolných znakov.

Druhou prirodzenou požiadavkou je dosiahnuť čo najväčší informačný pomer, čo je v rozpore so zvyšovaním počtu kontrolných znakov.

Navyše na príklade 9 vidíme, že nie každé zvyšovanie počtu kontrolných znakov musí viesť k zväčšovaniu minimálnej vzdialenosti kódu.